

Oikeustoimittajat ry
c/o Jarkko Sipilä
MTV3
00033 MTV3

Viite: Arvopaperimarkkinalainsäädännön kokonaisuudistus – hankkeen lausunto,
VM004:00:2009, lausuntopyyntö 24.2.2011

Oikeustoimittajat ry:n ja Tutkivan journalismin yhdistys ry:n lausunto

1. Taustaa

Toimittajayhdistykset *Oikeustoimittajat ry* ja *Tutkivan journalismin yhdistys ry* ovat päättäneet omasta aloitteestaan antaa lausunnon viitekohdassa mainitusta hankkeesta.

Työryhmä ehdottaa useita heikennyksiä läpinäkyvään julkiseen osakeomistamiseen ja sisäpiiriläisten ilmoitusvelvollisuuksiin. Työryhmä ehdottaa, että

- 1) hallintarekisteröity eli ei-julkinen osakeomistus pörssiyhtiöissä sallittaisiin kotimaisille sijoittajille,
- 2) pörssin ulkopuolistenkin yhtiöiden (pienet osakeyhtiöt) osakeomistus olisi jatkossa yleisöjulkisuuden ulkopuolella,
- 3) useat arvopaperimarkkinoilla toimivat tahot, kuten pörssikauppojen välittäjät, eivät enää tekisi julkista ilmoitusta arvopaperikaupoistaan ja
- 4) sisäpiiriläisten velvollisuus kertoa kaupoistaan julkisuuteen perustuisi jatkossa heidän omiin ilmoituksiinsa eikä suoraan tietoon arvo-osuusjärjestelmästä (kuten nykyisin).

Oikeustoimittajat ry ja *Tutkivan journalismin yhdistys ry* vastustavat edellä mainittuja ehdotuksia kuten hallintarekisterin käytön laajentamista ja osakasluettelojen yleisöjulkisuuden poistamista. Samoin yhdistykset vastustavat sitä, että pörssikauppojen julkisuus poistetaan arvopaperikeskuksen, arvopaperipörssin, arvopaperivälittäjien ja luottolaitosten kuten pankkien sisäpiiriläisiltä.

Työryhmä on esityksessään pohtinut vain viranomaisten tiedonsaannin turvaamista. Yleisön oikeutta tietoon työryhmä ei ole huomionnut.

Yhteiskunnan avoimuus edellyttää, että kansalaisilla on oikeus saada tietoa yhtiöiden omistajista ja luotettavaa tietoa sisäpiirin omasta kaupankäynnistä. Keskeistä on myös se, että kansalaiset saavat tietoa poliittista ja taloudellista valtaa käyttävien henkilöiden sidonnaisuuksista. Nämä oikeudet toteutuisivat selvästi nykyistä heikommin, mikäli työryhmän esittämät muutokset toteutettaisiin.

Lisäksi esitys vaikeuttaisi sisäpiirintiedon väärinkäytön valvontaa, kun yleisö ja markkinaosapuolet eivät enää näkisi pörssiyhtiöiden omistajia. Tämä taas heikentäisi markkinoiden ja kaupankäynnin luotettavuutta yleensä. Markkinat toimivat sitä luotettavammin ja tehokkaammin, mitä läpinäkyvämpiä ne ovat.

On erikoista, että valtiovarainministeriö antaa ehdotuksen pörssikaupan läpinäkyvyyden vähentämisestä finanssikriisin jälkeisenä aikana, jolloin kansainvälinen paine on päinvastaiseen suuntaan. Kriisi on opettanut, että markkinoiden läpinäkyvyyttä pitäisi pikemminkin lisätä kuin vähentää.

Yhdistysten mielestä läpinäkyvyys ja demokratian toimivuus ovat suurempia arvoja kuin vähäinen kustannussäästö pörssikaupan selvittelykustannuksissa, jota työryhmä esittää hallintarekisteröinnin ja muiden julkisuutta vähentävien ehdotusten perusteeksi.

Yhteenveto julkisuuden muutoksista

	Nykytila	Ehdotus
Suomalaisten pörssiomistukset julkisia	Kyllä	Ei
Suomalaisten osakeyhtiöomistukset julkisia	Kyllä	Ei
Pörssimeklarien osakekaupat julkisia	Kyllä	Ei
Pankkien vastuuhenkilöiden osakekaupat julkisia	Kyllä	Ei
Sisäpiiriläisten kaupat julki suoraan arvo-osuusrekisteristä	Kyllä	Ei
Sisäpiiriläiset ilmoittavat itse kauppansa	Ei	Kyllä

2. Työryhmän ehdotuksen perusongelma

Arvopaperimarkkinalainsäädäntöä uudistavan työryhmän ehdotuksen perusongelma on se, että siinä ehdotetaan siirtymistä niin sanottuun ”arvopaperien moniportaiseen hallintaan”. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että ajan tasalla olevaa ja tarkkaa tietoa ei enää olisi saatavissa nykyisestä arvo-osuusjärjestelmästä. Siihen on tällä hetkellä merkitty kaikki suomalaisten omistukset Suomessa vaihdettavissa pörssi-yhtiöissä. Laki on ollut voimassa vuodesta 1991.

Ongelma syntyy, koska työryhmän ehdotuksen mukaan nykyisen arvo-osuusjärjestelmän rinnalle rakennetaan uusi niin sanottu hallintarekisterijärjestelmä suomalaisia varten. Nykyisin hallintarekisterissä voivat omistuksiaan säilyttää vain ulkomaalaiset.

Kun suomalaiset voisivat valita arvo-osuustilin ja hallintarekisterin välillä, muuttuisi arvo-osuustileillä oleva omistajatieto epätarkaksi. Tarkkaa tietoa suomalaisten pörssiomistuksista ei sen jälkeen olisi kenelläkään – ei välttämättä edes viranomaisilla. Työryhmän muistiossa myönnetään, että omistusten selvittämiseen liittyisi uudessa järjestelmässä pitkiä ketjuja ja että ”poikkeuksellisesti on mahdollista, että arvopaperien lopullista omistajaa koskevaa tietoa ei saada selville” (esityksen yleisperustelut, 4.3 yhteiskunnalliset vaikutukset, sivu 96).

Hallintarekisterin salliminen johtaisi samalla moniin ongelmiin ja lisäkustannuksiin, koska nykyinen arvopaperien julkinen omistaminen ja toisaalta viranomaisten sisäpiirinvalvonta on rakennettu arvo-osuustilien pohjalle. Työryhmän ehdotuksen mukaan pörssiyritysten hallintarekisteröinnin salliminen edellyttäisi sitäkin, että myös ei pörssissä olevien (pienen) osakeyhtiöiden omistuksista tehdään ei-julkisia.

Työryhmä toteaa itsekin hallituksen esitysluonnoksen perusteluissa seuraavaa:

”Nykyään sisäpiirirekisterien tiedot on kattavasti saatavissa arvo-osuusjärjestelmistä. Arvopaperien moniportainen hallinta merkitsee, ettei tietoja ole vastaavalla tavalla saatavissa kuin osasta arvopaperiomistuksesta, kun arvopaperitilejä voidaan pitää ja säilyttää arvo-osuusjärjestelmän ulkopuolella”. (Esityksen 11 luku, sivu 151.)

Työryhmä ei ole esittänyt uskottavia perusteluja sille, miksi hyväksi havaitun arvo-osuusjärjestelmän rinnalle tulisi luoda toinen hallintarekisteröintiin perustuva järjestelmä.

3. Poliittisen ja taloudellisen vallankäytön valvonta

Työryhmä siis ehdottaa, että suomalaiset sijoittajat saisivat oikeuden pörssiosakkeiden hallintarekisteröintiin. Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että pörssiomistusten yleisöjulkisuus loppuisi. (Esityksen perustelut sivu 14.)

Nykyinen arvo-osuuspohjainen omistusrekisteri on saatu kuluneen 20 vuoden aikana luotettavaksi ja ajan tasalla olevaksi. Rekisteri kertoo jokaisen pörssiyhtiön omistajatilanteen ja sisäpiiriläisen kaupan noin kolmen päivän viiveellä.

Tiedotusvälineet ovat käyttäneet rekisteriä tehokkaasti taloudellisen ja poliittisen vallankäytön valvontaan. Poliittisten ja taloudellisten kytkentöjen selvittäminen on tärkeää sekä kunnallisella että valtakunnan tasolla.

Viimeksi rekisteri oli laajassa käytössä syksyllä 2010, kun tiedotusvälineet kävivät läpi ministerien ja kansanedustajien sekä heidän puolisoitensa kytkentöjä pörssiyrityksiin. Pelkästään tieto siitä, että vallankäyttäjien omistuksia seurataan, estää heitä ryhtymästä epäeettisiin tai mahdollisesti laittomiin hankkeisiin.

Talousmediat seuraavat puolestaan jatkuvasti suurten sijoittajien omistuksia ja omistusten muutoksia pörssiyhtiöissä. Tällainen omistajavallankäytön seuranta on tärkeää, koska osakeomistuksen kasvu merkitsee usein hallituspaikkaa yrityksessä ja sitä kautta suoraa valtaa yrityksen asioihin.

Yritysten hallituksiin nousevat henkilöt vaikuttavat lopulta päätöksillään yrityksen tuhansien ja jopa kymmenien tuhansien työntekijöiden elämään. Ison pörssiyhtiön omistajuus ja hallituspaikka antavat mahdollisuuden jopa Suomen kansantaloutta ohjaaviin päätöksiin. Tämä valta syntyy usein nimenomaan omistajuuden pohjalta.

Työryhmän ehdotus merkitsisi, että taloudellisen ja poliittisen vallankäytön kytkentöjen seuraaminen tiedotusvälineissä käytännössä loppuisi.

4. Sisäpiirintiedon väärinkäytön valvonta

Pörssimarkkinoiden toimintaa ja arvopaperimarkkinalain noudattamista valvovat Suomessa Finanssivalvonta Fiva, markkinaosapuolet ja yleisö. Käytännössä yleisövalvonta tarkoittaa tiedotusvälineiden tekemää seurantaa. Markkinaosapuolet taas ovat alalla toimivia kuten pörssivälittäjiä ja omaisuuden hoitajia, jotka seuraavat toimialansa tapahtumia osana työtään.

Tiedotusvälineiden journalistinen valvonta täydentää Finanssivalvonnan virkatyötä, mikä on nähty myös käytännössä. Finanssivalvonta myönsi esimerkiksi 2003, että siltä jäi huomaamatta Teollisuuden Työnantajien toimitusjohtajan syytteeseen johtaneet pörssikaupat. Fiva teki ilmoituksen poliisille vasta kirjoitusten jälkeen (toimitusjohtaja vapautettiin syytteestä lainvoimaisella päätöksellä hovioikeudessa).

Työryhmän mietinnössä Finanssivalvonnalle on annettu mahdollisuus jatkaa työtään, mutta markkinaosapuolet ja tiedotusvälineet eivät enää saisi tarpeellista tietoa: yleisö ja markkinaosapuolet eivät enää näkisi pörssiyhtiöiden omistajia.

Työryhmä esittää, että varsinaisten sisäpiiriläisten ja muiden ilmoitusvelvollisten kaupat olisivat edelleen julkisia. Tämä julkisuus toteutettaisiin jatkossa kuitenkin selvästi nykyistä kapea-alaisemmin ja epävarmemmin eli niin, että sisäpiiriläiset itse ilmoittavat omista kaupoistaan ja lähipiirinsä kaupoista Finanssivalvonnalle (esityksen 11 luku 2 § ja 3 §, sivu 152).

Nykyisin omistukset ja kaupat tulevat automaattisesti julkisiksi arvo-osuusjärjestelmästä.

Ehdotus ei riitä sisäpiirinkauppojen julkiseen valvontaan kahdesta syystä:

1) Työryhmän ehdotus rajaa julkisen valvonnan ulkopuolelle sisäpiiriläisten kontaktit kuten liiketuttavat ja ystävät. Eettisiä väärinkäytöksiä ja rikoksia pörssimarkkinoilla on Suomessakin tehty juuri ystävien ja tuttavien välityksellä. Erilaisten arvopaperimarkkinarikosten ketjut ovat lisäksi koko ajan monimutkaistumassa eikä omistustietoja olisi enää näistä saatavilla.

2) Sisäpiiriläisten ja muiden ilmoitusvelvollisten kaupoista kertoisi jatkossa sisäpiiriläinen itse Finanssivalvonnalle seitsemän päivän kuluessa. Nykyisin nämä tiedot tulevat automaattisesti julkisuuteen arvo-osuusjärjestelmästä muutaman päivän viiveellä.

Sisäpiirintiedon väärinkäyttöön liittyvä julkinen valvonta siis suppenisi ja muuttuisi epävarmemmaksi. Jäisi sisäpiiriläisen oman viitseliäisyyden ja aktiivisuuden varaan, miten hän ilmoittaisi omista ja esimerkiksi puolisonsa osakekaupoista (11 luku 3 §, sivu 152).

Nykyinen arvo-osuus pohjainen malli on myös pörssiyhtiöiden oman edun mukainen, sillä se lisää yhtiöiden ylläpitämien rekisterien luotettavuutta epäselvissä tilanteissa. Esimerkiksi keväällä 2011 Nokian uuden toimitusjohtajan optio-omistukset eivät olleet siirtyneet Nokian omaan sisäpiirirekisteriin, mutta arvo-osuusjärjestelmässä ne olivat oikein. Kun puute Nokian omassa rekisterissä tuli ilmi mediassa, Nokia nimenomaan vetosi arvo-osuusjärjestelmässä olevaan oikeaan tietoon.

Työryhmän ehdotus heikentäisi markkinoiden ja kaupankäynnin luotettavuutta poistamalla pörssikauppojen yleisöjulkisuuden ja yleisövalvonnan. Markkinat toimivat sitä luotettavammin ja tehokkaammin, mitä läpinäkyvämpiä ne ovat.

5. Suomalaisen pörssiyhtiöiden omistusten muutokset

Työryhmän ehdotuksen mukana häviäisi kansalaisten oikeus ja mahdollisuus seurata suomalaisten pörssiyhtiöiden omistusta ylipäänsä. Julkisuuteen tulisivat vain niin sanottuun liputusrajaan yltävät omistukset, mikä on nykyisin viisi prosenttia osakkeista. (Lakiehdotus osakeyhtiölain muuttamisesta 3 luku 17 §.) Työryhmän mukaan tätä liputusrajaa ollaan laskemassa kolmeen prosenttiin.

Kummassakaan tapauksessa suomalaisilla ei olisi oikeutta saada tietoa esimerkiksi Nokia Oyj:n suurimmistakaan omistajista. Myös monen muun suomalaisyhtiön omistus menisi kokonaan piiloon ja lopuista julkisia olisivat vain suurimmat omistukset ja omistajat.

Tilannetta ei parantaisi se, että yhtiöt kertovat edelleen suurimmista omistajistaan kerran vuodessa tilinpäätöksen yhteydessä, kuten työryhmä ehdottaa. Pörssiyhtiön omistustilanteet saattavat muuttua oleellisesti jopa yhden päivän aikana.

Suurten kansallisten pörssiyhtiöiden omistustilanteen seuraaminen jopa päivätasolla on tärkeää. Tämä huomattiin viimeksi pari vuotta sitten, kun islantilaisten omistama osuus operaattori Elisasta meni myyntiin ja oli päätymässä ilmeisesti venäläiselle yhtiölle. Strategisesti tärkeä operaattorinomistus pelastettiin lopulta eläkeyhtiöiden avulla Suomen valtion hallintaan.

Tällaisten omistustilanteiden seuraamisessa on tärkeää, että tiedot on saatavissa ajantasaisesti arvo-osuusjärjestelmästä. Omistustiedon saantiin pitää olla nimenomaan oikeus.

Jos tiedon antaminen on vapaaehtoista, yhtiön suuret osakkeenomistajat voivat painostaa yhtiön johtoa olemaan antamatta omistustietoja tiedotusvälineille. Omistajilla saattaa olla tarve omistusten piilottamiseen esimerkiksi yritysvaltaustilanteissa.

6. Osakasluettelojen yleisöjulkisuuden poistaminen

Työryhmä ehdottaa hallituksen esitykseen myös seuraavaa (3 luku 17 §),

"Muussa kuin 5 luvun 1 a §:ssä tarkoitetussa pörssiyhtiössä osakkeenomistajalla on oikeus tutustua osake- ja osakasluetteloon yhtiön pääkonttorissa.

Osakkeenomistajalla on aina oikeus saada luettelosta itseään koskevat tiedot.

Kenellä tahansa on 1 ja 2 momentin estämättä oikeus saada osake- tai osakasluettelosta tietoja, jos hän osoittaa oikeutensa todennäköisesti siitä riippuvan. Viranomaisella on aina oikeus saada tehtäviensä toteuttamista varten tarvittavat tiedot. Jos yhtiössä on vain yksi osakkeenomistaja, kenellä tahansa on oikeus tutustua osakasluetteloon.

Sillä, jolla tämän pykälän mukaan on oikeus tutustua luetteloon tai saada siitä tietoja, on vastaavasti oikeus yhtiön kulut korvattuaan saada jäljennös luettelosta tai sen osasta."

Mikäli tämä toteutuisi, kansalaisilla tai toimittajilla ei olisi oikeutta pyytää nähtäväkseen yrityksen osakasluetteloa. Luettelon saisi käytännössä nähtäväkseen vain yhtiön osakkeenomistaja. Omistajaksi taas ei pääse poikkeustapauksessakaan, koska ei-listatun yhtiön osakkeita ei ole julkisesti kaupan.

Työryhmä ei ole esittänyt uskottavia perusteluita sille, miksi osakasluettelojen yleisöjulkisuus tulisi poistaa. Ehdotus on ujutettu muistioon, ilman pohdintaa muutoksen yhteiskunnallisista vaikutuksista.

Osakasluettelon yleisöjulkisuuden rajoittamista ei perustella muutoin kuin epämääräisellä viittauksella julkisuuden aiheuttamasta ”tarpeettomasta kilpailuedusta hallintarekisteröidyille tai moniportaisesti hallituille arvopapereille”.

Mietinnöstä ei selviä, mikä tällainen kilpailullinen etu asiassa syntyy. Itse asiassa työryhmä on itse aiheuttanut väitetyn kilpailuongelman, kun se ehdottaa hallintarekisterin avaamista suomalaisille.

Tällä hetkellä kenellä hyvänsä kansalaisella on oikeus pyytää nähtäväkseen osakeyhtiön osakasluettelo. Tätä tietoa tarvitaan esimerkiksi silloin, kun toimittaja pyrkii selvittämään, ketkä henkilöt vastaavat viime kädessä yrityksen toiminnasta. Vastuuhenkilöiksi kaupparekisteritietoihin nimetyt henkilöt eivät välttämättä käytä todellista valtaa yrityksessä.

Pörssin ulkopuolella olevien yritysten oikeiden omistajien selvittäminen on ollut viime aikoina tärkeää monissa tapauksissa, joissa valtion varoja on epäilty päättyneen väärin käsiin. Poliisitutkintaan ja oikeuteen johtaneet tapaukset ovat saaneet alkunsa nimenomaan toimittajien tutkimuksista.

Esimerkiksi valtionyhtiö Destia teki rahakkaita konsulttisopimuksia Destian toimitusjohtajan tuttavien yritysten kanssa. Toimittajien olisi ollut mahdoton selvittää tätä epäilyä väärinkäytöstä, jos osakeyhtiön omistajat olisivat voineet jäädä piiloon.

Tällä hetkellä yritykset toisinaan kieltäytyvät antamasta osakasluetteloja pyydettyä, vaikka laki siihen velvoittaa. Medialla saattaakin olla suuria vaikeuksia saada selville todellinen toimija erilaisten taloudellisten kytkösten ja yritysketjujen takana.

Olisi kansalaisyhteiskunnan edun vastaista, että yhteiskunta siunaisi lainsäädännöllä todellisten toimijoiden piilottelun kulisseissa. Rehellisesti toimivalla osakeyhtiöllä ei ole syytä salata omistajiaan. Liike-elämän järjestelyjen mutkistuminen itse asiassa korostaa osakasluettelon julkisuuden tarvetta.

Osakasluettelon ylläpitämisestä ei koidu sellaista kuluja, että sitä voitaisiin pitää kohtuuttomana taakkana yritykselle. Päinvastoin yrityksenkin edun mukaista on olla selvillä omistajistaan. Omistajat on joka tapauksessa selvítettävä ja varmennettava, kun he käyttävät äänivaltaa yhtiökokouksessa.

Työryhmä on tässäkin asiassa tarkastellut yleisöjulkisuutta hyvin suppeasta osakekaupankäynnin selvittämisen kustannusten näkökulmasta.

7. Pörssivälittäjien ja muiden alan toimijoiden ilmoitusvelvollisuuden poistaminen

Työryhmä ehdottaa, että monien sijoitusalan ammattilaisten velvollisuus ilmoittaa omistuksistaan julkisuuteen poistetaan. (Ehdotuksen pykäläperustelut 11 luku, sivu 151.) Ehdotuksen mukaan arvopaperikeskuksen, arvopaperipörssin, arvopaperivälittäjän ja luottolaitoksen sisäpiiriläisten ei enää tarvitsisi kertoa pörssiomistuksistaan.

Nykyisin näiden arvopaperialan ammattilaisten omistukset ovat julkisia, sillä heillä on töidensä vuoksi hallussaan paljon sisäpiirin tietoa.

Toimittajat ovat käyttäneet näitä tietoja esimerkiksi sen selvittämiseen, noudattavatko pörssiosakkeiden välittäjät ja meklarit omia sisäisiä ohjeitaan. Selvityksissä on tullut ilmi useita rikkeitä kuten esimerkiksi lyhyen kaupan käymistä omiin tai lasten nimiin. Median paljastukset ovat johtaneet pörssivälittäjien ja Finanssivalvonnan toimenpiteisiin.

Myös yksittäiset sijoittajat ovat voineet rekisterin avulla tarkastaa, että hänen käytössään olleet meklarit ja omaisuuden hoitajat toimivat moitteettomasti.

Yhtenä syynä finanssikriisin synnylle on mainittu se, että pörssivälittäjien palveluksessa olleet meklarit ovat tavoitelleet henkilökohtaisia voittoja riskeistä välittämättä. Suomessa, jossa välittäjien kaupat ovat läpinäkyviä, ei tällaisia väitteitä ole esiintynyt.

Jos pörssiammattilaisten kauppojen yleisöjulkisuudesta ja läpinäkyvyydestä luovutaan, eivät yleisö ja tiedotusvälineet pääse seuraamaan pörssin ammattilaisten henkilökohtaista kaupankäyntiä. Samalla valvonnan ennaltaestävä vaikutus häviäisi.

8. Väitetty kustannussäästö

Työryhmän perusväittäjä on, että hallintarekisteröinti säästää huomattavasti kustannuksia arvopaperikaupan jälkeisessä selvittelytyössä. Asiaa tutkineen Eva Liljebloomin raportin mukaan hallintarekisterissä selvityskustannus voi olla kymmenesosa suoran arvo-osuusrekisterin kustannuksesta.

Käytännössä kyse on kuitenkin korkeintaan joidenkin senttien tai kymmenien senttien hintaerosta yhtä pörssikauppaa kohden, sillä yhden arvopaperikaupan hinta piensijoittajalle on Suomessa nykyisin 4-10 euroa. Siitä taas selvityskustannusten osuus on murto-osia.

Asiasta on muistioon liitetty nykyistä osakerekisteröintiä hoitavan Euroclear Finlandin mielipide, jossa kustannussäästöä pidetään epätodennäköisenä (Euroclear Finland Oy, lausuma). Nykyinen rekisteröintitapa nimittäin tuottaa luotettavaa omistajatietoa viranomaisille ja pörssikaupan osapuolille. Muistiossa myönnetäänkin se, että arvo-osuusrekisteristä luopuminen aiheuttaisi lisää kustannuksia verottajalle, joka nykyisin kerää pörssiomistustiedot joka vuosi ”edullisesti” arvo-osuusjärjestelmästä.

Myös Finanssivalvonta on vuosien aikana sijoittanut runsaasti aikaa ja rahaa valvontajärjestelmiin, jotka on rakennettu nimenomaan nykyisen arvo-osuusjärjestelmän päälle.

Niissä maissa, joissa suoraa omistustietoa ei ole julkisesti saatavilla omistajatiedon keräämisestä ja myymisestä on muodostunut liiketoimintaa. Tällainen uusi liiketoiminta saattaa olla finanssialan näkökulmasta toivottavaa, mutta kansalaisyhteiskunnan ja demokratian kannalta epätoivottavaa.

Uuden järjestelmän rakentaminen nykyisen lisäksi tai rinnalle aiheuttaisi myös kustannuksia. Mietinnön mukaan ne olisivat joka tapauksessa miljoonaluokkaa, jopa kymmenen miljoonaa euroa (Esityksen vaikutukset, sivu 91). Lisäksi viranomaisia varten jouduttaisiin rakentamaan erilaisia ”kääntörekistereitä”, joiden kustannuksista työryhmä arvioi vain, että ne ”tullevat” pysymään kohtuullisina (Esityksen vaikutukset, sivu 94).

Oikeustoimittajat ry ja Tutkivan journalismin yhdistys ry katsovat, että muistiossa mainituilla säästöllä (jos ne edes toteutuvat), ei ole mitään merkitystä normaalin pörssikaupan kokonaiskustannusten kannalta. Pitkäaikainen ja kestävä osakesijoittaminen ei edellytä jatkuvaa kaupankäyntiä, vaan harkittuja pitkän aikavälin sijoituspäätöksiä.

Myös työryhmä korostaa muistiossaan erityisesti sitä, että kotitalouksien osakesijoitusten lisääntyminen ”on keskeistä” (sivu 23). Kotitaloudet taas ovat tyypillisesti pitkän aikavälin sijoittajia. Työryhmän muistiossa todetaankin, että suurin osa nykyisistä arvo-osuustilien omistajista ei edes käy aktiivista kauppaa arvopapereilla (sivu 93). He ovat siis niin sanottuja pitkän aikavälin sijoittajia.

Oikeustoimittajat ry ja Tutkivan journalismin yhdistys ry katsovat, että jos sijoittaja haluaa käydä nopeatempoista eli niin sanottua lyhyttä kauppaa, ei ole kohtuutonta, että hän maksaa läpinäkyvyyden vaatiman kustannuksen.

9. Läpinäkyvyyttä lisättävä

Yhdistykset katsovat, että yhteiskunnan tulisi – päinvastoin kuin toimikunta esittää – edellyttää yrityksiltä ja sijoittajilta nykyistä suurempaa läpinäkyvyyttä yhtiöiden omistamisessa.

Mahdollisimman suuri läpinäkyvyys estää ennakolta finanssikriisien kaltaisten taloudellisten katastrofien syntymisen. On huomattava, että vasta koettu finanssikriisi ei käytännössä koskettanut suomalaisia finanssiyhtiöitä. Yhtenä syynä on avoin ja läpinäkyvä yritysten omistus Suomessa, mikä osaltaan esti suurten luottotappioiden syntymisen rahoittajapankeille.

Suuremman läpinäkyvyyden saavuttamiseksi pörssiyhtiöiden julkista omistusrekisteriä pitäisi kehittää nykyisestä. Tällä hetkellä henkilön omistustiedot on katsottava läpi yhtiökohtaisesti, jolloin yhdenkin vallankäyttäjän omistusten selvittäminen vie tarpeettomasti aikaa. Pörssiyhtiöitä on noin 120 kappaletta.

Nykyiseen pörssiyhtiöiden omistusrekisteriin (arvo-osuusrekisteri) pitäisi avata yleisön käyttöön liittymä, jossa kaikki omistukset voi katsoa yhdellä haulla.

Lisäksi saatavilla tulisi olla historiatietoa samaan tapaan kuin ilmoitusvelvollisten omistuksista nykyisellään saa. Tällainen käyttöliittymä on jo kehitettynä, sillä ilmoitusvelvollisten osalta nämä omistustiedot ovat jo yleisön saatavissa. Myös Finanssivalvonta Fiva on kehittänyt käyttöönsä vastaavan ohjelman.

Työryhmän muistiossa ehdotetaan, että sisäpiirin ja muiden ilmoitusvelvollisten omistukset olisivat tulevaisuudessa nähtävissä keskitetysti Finanssivalvonnassa. *Oikeustoimittajat ry* ja *Tutkivan journalismin yhdistys ry* kannattavat tätä ehdotusta niin kehitettynä, että Fiva avaa edellä olevassa kappaleessa mainitut tiedonhankintamahdollisuudet (kertahakuisuus ja historiatieto) yleisön käyttöön. Tämä edellyttää myös nykyistä arvo-osuusrekisterin säilyttämistä. Historiatiedon osalta käytettävissä tulisi olla omistusmuutokset viideltä vuodelta, kuten sisäpiiriläistenkin osalta on.

Yhdistykset vastustavat muistion ehdotusta, jonka mukaan hankekohtaiset sisäpiiriluettelot eivät olisi julkisia (11 luku 8 § sivu 154). Luettelot olisi nimenomaan avattava julkisiksi sen jälkeen, kun hanke on ohitse. Tämä tehostaisi julkista jälkikäteisvalvontaa sisäpiirintiedon väärinkäyttöepäilyissä.

Osakasluetteloiden yleisöjulkisuutta koskevassa kohdassa *Oikeustoimittajat ry* ja *Tutkivan journalismin yhdistys ry* pitävät kannatettavana sitä, että oikeuteen tutustua luetteloon ja saada siitä tietoja liittyisi oikeus saada jäljennös luettelosta tai sen osasta yhtiön kuluja korvaamista vastaan. Tämä oikeus pitäisi kuitenkin olla kaikilla eikä pelkästään osakkeenomistajilla.

10. Yhteenveto

Oikeustoimittajat ry ja *Tutkivan journalismin yhdistys ry* vastustavat edellä esitetyn mukaisesti työryhmän ehdotuksia, jotka vähentävät osakeomistusten julkisuutta ja sisäpiirin kaupankäynnin läpinäkyvyyttä kohdissa 1-8 esitetyillä perusteilla. Yhdistykset esittävät, että nykyinen arvo-osuusrekisteri säilytetään ja sen käytettävyyttä parannetaan kohdassa 9 esitetyillä tavoilla.

Helsingissä 19. huhtikuuta 2011

OIKEUSTOIMITTAJAT RY

Jarkko Sipilä
puheenjohtaja
jarkko.sipila@mtv3.fi

Susanna Reinboth
varapuheenjohtaja
susanna.reinboth@nelonenmedia.fi

TUTKIVAN JOURNALISMIN YHDISTYS RY

Minna Knus-Galán
puheenjohtaja
minna.knus@yle.fi

Salla Vuorikoski
hallituksen jäsen
salla.vuorikoski@mtv3.fi